

ВЪЗМОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ В МУЗИКАЛНОТО ИЗКУСТВО ЗА ЗРИТЕЛНО ЗАТРУДНЕНИТЕ ЛИЦА

проф. дн Мира Цветкова-Арсова

гл. ас. д-р Маргарита Томова

OPPORTUNITIES AND PROSPECTS IN THE FIELD OF MUSIC FOR PEOPLE WITH VISUAL IMPAIRMENTS

D.Sc. Mira Tzvetkova-Arsova, Professor

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ НА ФАКУЛТЕТА ПО НАУКИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО И ИЗКУСТВОТО^A

Dr. Margarita Tomova, Asst. prof.

Резюме:

Докладът предлага картина на възможностите за музикално обучение и музикална изява сред зрително затруднени лица. Направено е проучване в две висши училища в България (в София) за броя обучавани студенти с нарушено зрение в музикални специалности в последните 10 години. Направен е опит за проследяване на музикалната кариера на тези студенти, както и на други незрящи лица в България, с цел да се установи доколко те се реализират в музикалната професия.

Ключови думи:

Музика; зрително затруднени; възможности; музикално обучение; кариера

Abstract:

The paper offers a picture of the opportunities for music education and musical career for the visually impaired. A study was made in two higher schools in Bulgaria (in Sofia) about the number of visually impaired students taught in music majors in the last 10 years. An attempt was made to follow the musical career of these students, as well as of other blind persons in Bulgaria, with the aim of establishing to what extent they have realization in the musical profession.

Key words:

Music; visually impaired; opportunities; music education; career

В исторически план са известни множество случаи и са запазени факти за реални истории на успешни незрящи музиканти. В древен Китай в епохите преди новата ера е било обичайна практика придворните музиканти да са слепи. Запазено е името на незрящия изпълнител Ши Куанг, който е живял през 6 век пр.н.е.

В Япония незрящи пътуващи музиканти създават музикален стил във феодалния период Камакура (12-14 век), свирейки на традиционния инструмент бива и същевременно рецитирайки или пеейки.

През средновековието в Ирландия с особена популярност се ползват слепите гайдари и арфисти. Сред тях най-известен е бил слепият келтски композитор и музикант Турло О`Каролан, живял и творил в края на 17 и началото на 18 век.

В по-ново време са запазени сведения за слепи пътуващи музиканти в Украйна, които от началото на 19 век (а може би и по-рано) са обикаляли страната, изкарвайки прехраната си с музика. Подобна история е отразена в книгата на Вл. Короленко „Слепият музикант“, в която се описва живота на слепия син на богати помещици в Украйна и любовта му към музиката.

По същото време в много държави в Европа често органистите в църквите са били незрящи (включително и самият Луи Брайл във Франция), както и са се занимавали с акордиране на пиана. Във Великобритания известни органисти през 18 и 19 век са били Джон Пъркис, Джон Стенли и др.

В САЩ незрящи музиканти оставят силна и трайна следа в жанровете джаз, госпел, блус, соул и кънтри музика, като сред тях се нареждат имената на Рей Чарлз, Стиви Уондър, Арт Тейтъм, Ал Хиблър, Лемън Джеферсън и много други.

Известни и безспорно познати на международно ниво в нашето съвремие са имената на Хосе Фелисиано (джаз), Андреа Бочели (опера), Нобуюки Цудзи (пиано), Даян Шур (джаз), Рони Милсап (кънтри музика), Джеф Хийли (рок и блус) и пр.

В България най-известно е името на акад. Петко Стайнов – незрящ композитор и музикален общественик. Най-честата асоциация за незрящ музикант в съвременни условия е свързана с името на Орхан Мурад, който се изявява в поп-фолка. Не бива да се спестява името и на проф. Владимир

ПРОФ. ДН МИРА ЦВЕТКОВА-АРСОВА,
ГЛ. АС. Д-Р МАРГАРИТА ТОМОВА

Радулов – дългогодишен преподавател по специална педагогика в СУ, който успешно се занимава с джаз, преподавал е история на джаза и бе дългогодишен водещ на специализирано джаз предаване по националното радио.

Същевременно, представяйки множество успешни във вековете и в съвременното ни примери за незрящи музиканти, неминуемо се сблъскваме с „мита за слепия музикант“. Това е едно позитивно, но невярно схващане на виждащите хора, че често или дори винаги незрящите хора имат музикални дарби, породени от слепотата или като компенсация за нея, и че музиката е запазена и традиционна професия за тях. Wagner-Lampl & Oliver (1994)

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ НА ФАКУЛТЕТА ПО НАУКИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО И ИЗКУСТВОТО^A

разглеждат пространно възгледите и схващанията на виждащите хора спрямо незрящите, разделяйки ги в три основни групи:

позитивни;

негативни;

неутрални.

Авторите обстойно засягат погрешното вярване за задължителен музикален талант при слепите, причислявайки го към групата на позитивните възгледи. Този въпрос е изследван още от Papadaki & Tzvetkova-Arsova (2013), като чрез анкетно проучване авторите проследяват съвременните възгледи на виждащите хора в Гърция за слепите. Изследването доказва, че и днес виждащите са запазили вярването си, че незрящите традиционно се занимават с музика.

Можем да посочим, че се очертават две основни тенденции в

схващанията на виждащите спрямо зрително затруднените лица във връзка с музиката:

схващане, че незрящите хора са по природа музикални и музикалното изкуство е естествено призвание за тях;

схващане, че музикалното изкуство е потенциално възможно за незрящите при наличие на музикален талант и при условие, че то ще бъде обект на допълнително развитие.

Разбира се, ние се придържаме към второто схващане, което е обективно по своята същност, логично е и е доказано в реални условия.

ДИЗАЙН НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

С цел да проучим възможностите за музикално обучение и музикална изява на незрящите лица, бе издирена и събрана информация по следните показатели:

брой на зрително затруднените студенти, които са се обучавали в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ в София в последните 10 години.

брой на зрително затруднените студенти, които са се обучавали в музикални специалности във ФНОИ на СУ „Св. Кл. Охридски“ в последните 10 години.

кариерна изява в музиката на зрително затруднени лица.

Отчитаме като ограничение на проучването ни фактът, че не са събрани данни от другите висши музикални училища в страната. Планира се събиране на данни и за тях в последваща фаза на изследването ни.

За постигането на целта на нашето изследване събрахме данни за обучаваните зрително затруднени студенти в музикални специалности в двете гореспоменати висши училища в София. За събирането на допълнителна информация относно професионалната

изява на зрително затруднени музиканти бяха анализирани литературни източници и бяха интервюирани някои от завършилите музикални специалности зрително затруднени лица.

АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Събирането на необходимата информация, предвид деликатността на темата и боравенето с лични данни, се оказа нелека задача. В резултат от проучването на учебна документация във ФНОИ на СУ „Св. Кл. Охридски“ и от лични интервюта, установихме че в това висше училище са били обучавани 12 зрително затруднени студенти, като мнозинството са били в специалност „Музика“. Следва да се отбележи, че не всички от обучаваните са завършили успешно образованието си, основно поради здравословни причини (3). В Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ по официални данни, предоставени от учебен отдел, са се обучавали 8 студенти с нарушено зрение. Данните от двете висши училища са отразени в таблица 1.

M 37 usic, Multimedia and Culture

ПРОФ. ДН МИРА ЦВЕТКОВА-АРСОВА,
ГЛ. АС. Д-Р МАРГАРИТА ТОМОВА

Таблица 1. Брой студенти с нарушено зрение, обучавали се в музикални специалности

Националната музикална академия „Проф. Панчо зрение 8 12	Владигеров“ ФНОИ на СУ „Св. Кл. Охридски“
--	---

Брой студенти с нарушено

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ НА ФАКУЛТЕТА ПО НАУКИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО И ИЗКУСТВОТА^A

Въпреки ограниченията в проучването, свързани с неголемия брой проучени висши училища, данните недвусмислено показват, че традиционно в специалности с музикална насоченост във висшите училища се обучават студенти с нарушено зрение. Броят им обаче не е голям, което потвърждава схващането, че музикалното изкуство е потенциално възможно за незрящите при наличие на музикален

талант и донякъде при условие, че то ще бъде обект на допълнително развитие. За изследвания период от 10 години се е обучавал и в двете висши училища приблизително по един студент с нарушено зрение на година с лек превес в СУ СУ „Св. Кл. Охридски“.

Значително по-трудно се оказа проследяването на кариерното развитие на зрително затруднените лица в музикалната сфера. Бяха проучени литературни и интернет източници, проведени бяха лични разговори с незрящи лица, учили в музикални специалности. В резултат на това можем да посочим следните установени музикални постижения и изяви, като някои от посочените лица не са се обучавали в двете изследвани висши училища, придобили са музикално образование другаде или извън изследвания от нас период, или нямат музикално образование. Все пак с оглед на това да бъде представена една частична картина на успешните музикални кариерни изяви на зрително затруднените у нас в съвременни условия, сме включили и такива примери – таблица 2.

Таблица 2. Кариерни изяви на зрително затруднени лица в България

(както обучавали се в муикални специалности, така и без музикално образование)

№ Име (инициали) Кариерна изява

Д.З.
В.К.
Д.Д.
П.К.
К.Г.
О.М.
П.Й.

К.В.
Б.В.
М.М.

първи незрящ диджей у нас,
радио Брайл ФМ радио Брайл
ФМ
изпълнител на свободна

практика	преподава народна музика и
диджей	работи с ученици работи с
поддържа музикален блог	музикална насоченост в
попфолк изпълнител	читалище
вокална група „Мирикъл“	
вокална група „Мирикъл“	
В. Р. джаз изпълнител	

Установените кариерни постижения също показват, че зрително затруднените могат да се реализират успешно в музикалната професия. Това обаче важи и за лица с нарушено зрение, които нямат придобито музикално образование. Знаем и открихме такива лица (а също посочихме конкретни в таблица 2), които успешно се изявяват в музикални дейности, без да имат музикално образование. Това отново потвърждава схващането за първостепенната важност от наличие на музикална дарба и музикални възможности.

Трябва да отбележим и тревожния факт от споделеното от някои зрително затруднени лица, че понякога нарушеното зрение възпрепятства намирането на работа, особено при кандидатстване за позиции като учители по музика.

В заключение можем да потвърдим, че зрително затруднените лица традиционно се обучават в музикални професии, като броят им в изследваните две висши училища и в изследвания период не е голям. Също така можем да заключим, че зрително затруднените успешно се реализират в музикалната

професия, като тази реализация нерядко не е обвързана с придобито музикално образование, което потвърждава важността на първо място от наличие на музикален талант.

Korolensko 2022: Korolensko, V. Слепият музикант, София: изд. Хермес [Slepiyat muzikant, Sofia: izd. Hermes]

Papadaki, Tzvetkova-Arsova 2013: Papadaki, M., Tzvetkova-Arsova, M. Social attitudes

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ НА ФАКУЛТЕТА ПО НАУКИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО И ИЗКУСТВОТА^A

and beliefs of sighted people towards blindness and blind persons, Specijalna Edukacija i Rehabilitacija (Journal of Special Education and Rehabilitation), Beograd, Serbia, vol. 12, 4, 481–499.

Wagner-Lampl, Oliver 1994: Wagner-Lampl, A., Oliver, G. Folklore of Blindness, JVIB, Volume 88, Issue 3, 267–276.

https://bg.wikipedia.org/wiki/Владислав_Кацарски

<https://chrisgrigorov.com/blog/lichno-za-muzikata-s-dimitar-zahariev-mitaka-power-chast-i>

[/ https://chrisgrigorov.com](https://chrisgrigorov.com)

<https://www.marica.bg/lajfstajl/duet-ot-slepi-muzikanti-izvadi-nov-denshit>

[Blind musicians - Wikipedia](#)